

הקדמת תש"י לתש"ר

קטעים משוע"ר – הקשורים לנושא השיעור

שוע"ר סי' כה

יב בתחילה יניח תפילין של יד ואח"כ תפילין של ראש. ואם פגע בשל ראש תחילה יעבור על אותה מצוה ויניח של יד תחלה, כיון שקדימת של יד לשל ראש הוא מן התורה, שהרי בתחילה נאמר וקשרתם לאות על ירך ואח"כ והיו לטוטפות וגו', לפיכך אין משגיחין על העברת המצוה בזה.

יג תפילין של יד ותפילין של ראש אינן מצוה אחת אלא הן ב' מצות שאין מעכבות זו את זו כמו שיתבאר בסימן כ"ו, ולפיכך כל אחת ואחת טעונה ברכה בפני עצמה, ומפני שאסור לברך ברכה שאינה צריכה אם אפשר לפטור את עצמו בברכה אחת אין לברך ב' ברכות, ולפיכך תקנו חכמים שיסמוך הנחת תפילין של ראש להנחת תפילין של יד בלי שום הפסק דיבור בינתיים כדי שתעלה הברכה שיברך על של יד גם לתפילין של ראש.

יד ותקנו חכמים לברך עוד ברכה אחרת על תפילין של ראש, לפי שהיא חשובה והיא עיקר המצוה ויש בה יותר קדושה שיש בה ד' בתים והשי"ן, לכן מפני חשיבותה קבעה ברכה לעצמה.

יח כבר ביארנו שאסור להפסיק בדיבור בין תפילין של יד לתפילין של ראש, ואם הפסיק אזי אין ברכת תפילין של יד עולה לתפילין של ראש, וצריך לברך על תפילין של ראש ב' ברכות להניח תפילין ועל מצות תפילין.

יט במה דברים אמורים כשדיבר מענינים שאינם לצורך הנחת תפילין אבל אם הפסיק בענינים שהם נצרכים לו להנחת התפילין אין זה הפסק, וא"צ לברך על תפילין של ראש אלא על מצות תפילין בלבד.

כ אבל לכתחלה אסור להפסיק בין ברכת תפילין של יד להנחת תפילין של ראש אפילו בדברים שהן לצורך הנחת תפילין אלא א"כ אי אפשר בענין אחר, ואפילו לקרוץ בעינו ולרמוז באצבעותיו אסור בין תפילין של יד לתפילין של ראש.

כא אם שמע קדיש או ברכו או קדושה בין תפילין של יד לתפילין של ראש לא יפסיק לענות עם הצבור אלא שותק ושומע ומכוין למה שהציבור אומרים כמו שיתבאר הטעם בסימן ק"ד], ואם פסק וענה הוא הפסק בין ברכת תפילין של יד להנחת תפילין של ראש וצריך לברך על תפילין של ראש ב' ברכות.

כב אסור להפסיק בין תפילין של יד לתפילין של ראש אפילו במקום שאין גורם לברך ב' ברכות על תפילין של ראש, כגון אותם המניחין תפילין בחול המועד בלא ברכה, וכן המניחין תפילין דרבינו תם, צריכים לתכוף ולסמוך תפילין של יד לתפילין של ראש בלי שום הפסק שיחה בינתיים, שנאמר והיה לך לאות על ירך ולזכרון בין עיניך, ולא נאמר והיו לזכרון בין עיניך, אלא משמע ששתיים נחשבים להוי' ועשיה אחת מחמת שצריך לתוכפן זו אחר זו בלא שום הפסק. אבל מכל מקום מותר לענות קדיש וקדושה וברכו ואמן על כל הברכות בין תפילין של יד לתפילין של ראש בתפילין דרבינו תם או בחול המועד מי שאינו מברך עליהם, כיון שאינו גורם לברך ברכה שאינה צריכה על תפילין של ראש.

כג ויש אומרים שלעולם אין תפילין של ראש טעונה ב' ברכות כי אם ברכה אחת כשאר כל המצות, ולא נתקנה ברכת על מצות תפילין לתפילין של ראש אלא אם כן הפסיק בדיבור בין ברכת תפילין של יד להנחת תפילין של ראש, אבל אם לא הפסיק בינתיים אזי עולה ברכת להניח תפילין שבירך על תפילין של יד גם לתפילין של ראש.

כד כבר ביארנו דברכת להניח תפילין עולה ג"כ לשל ראש על כן יש למעט ההפסק ביניהם בכל מה דאפשר, ולכן לא יכרוך הרצועה סביב הזרוע עד לאחר שיניח תפילין של ראש כיון שכריכה זו אינה רק מנהג בעלמא ואינה בכלל המצוה על כן טוב לאחר אותה, והאר"י ז"ל היה נוהג לכרוך כריכה זו קודם הנחת תפילין של ראש, מפני שהוא סובר שכריכה זו היא מכלל המצוה ולפיכך אין זו הפסק כלל.

כה יש מי שאומר שאסור להוציא את התפילין של ראש מהתיק עד שתהא התפילין של יד מונחת כבר על הקיבורת מהטעם הידוע למשכילים.

כו ואף אם שתייה מונחות לפניו חוץ לתיק לא יתקן לפתוח את התפילין של ראש עד אחר הנחת תפילין של יד, דכשנוטל את התפילין של ראש בידו כדי לפתחה ואינה מניחה מיד הרי הוא מעביר על המצוה.

שוע"ר סי' כו

א אם אין לו אלא תפלה אחת בין שהיא של יד בין שהיא של ראש מניח אותה שיש לו ומברך עליה מפני שכל אחת מצוה בפני עצמה ואין מעכבות זו את זו.

שוע"ר סי' כח

ג כשחולץ תפיליו צריך לחלוץ של ראש תחילה שאם יחלוץ של יד תחלה נמצאת מונחת עליו תפילין של ראש בלבדה והתורה אמרה והיו לטוטפות בין עיניך ודרשו חכמים כל זמן שבין עיניך יהיו שתיים שלכך נאמר והיו שהוא לשון רבים ולא נאמר וקשרתם לאות על ירך ולטוטפות וכו'.

ו יש שהיו נוהגין מטעם הידוע להם לחלוץ תפילין של ראש קודם שמסיר הרצועה מהאצבע, ויש נוהגין מטעם הידוע להם להסיר הרצועה מקודם.

ח כשמניח בתיק צריך לזהר להניח בענין שכשיבא ליטלן משם ללובשן לא יוכל לפגוע בשל ראש תחילה כדי שלא יצטרך לעבור על המצוה ללבוש של יד תחילה, ולכן מן הראוי היה להניח בכיס צר וארוך של ראש מלמטה ועליו של יד שכשיבא ליטלן יפגע תחלה בשל יד המונח למעלה, שאין איסור מן הדין במה שהשל יד מונח על גבי של ראש, אע"פ שהשל ראש קדושתו חמורה מהשל יד, הואיל ומכל מקום שניהם דבר אחד שהפרשיות הכתובות בזה כתובות בזה. אלא שאעפ"כ יש שנהגו שלא להניח בכיס אחד זה על גבי זה אלא בשני כיסין זה אצל זה, אלא שהשל יד יהא מונח קצת לצד מעלה, שאם יהיו מונחים בשהו יצטרך לפעמים לעבור על המצוה, דהיינו אם יבא השל ראש מזומן לפניו תחלה נגד יד ימינו שנוטל בה התפילין יצטרך לעבור עליו וליטול השל יד, אבל כשהשל יד הוא קצת לצד מעלה אין כאן מעביר על המצוה שהרי השל יד סמוך לו יותר.

שוע"ר סי' מב

א ... של ראש קדושתו חמורה שרובו של שם שד"י הוא בשל ראש השי"ן בבתים והדי' בקשר אבל בשל יד אין בו כי אם היו"ד.

פסקי הסדור

ויכוין לפטור גם את של ראש. ואם שח בין תפלה לתפלה יברך על של ראש. ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוֹת תְּפִלִּין.

במה דברים אמורים כשדבר מענינים שאינן לצורך תפילין אבל אם הפסיק בענינים שהם נצרכים לו להנחת תפילין אין צריך לחזור ולברך על של ראש. ולכתחלה אין להפסיק כלל אלא אם כן אי אפשר בענין אחר, ולכרוך הרצועה סביב הזרוע לא הוי הפסק כלל שזהו מענין המצוה עצמה, אבל בענינים אחרים אפילו הפסיק בדברי קדושה הוי הפסק.

אף על פי כן אם שמע קדיש או ברכו או קדושה בין תפילין של יד לתפילין של ראש מותר להפסיק ולענות עם הצבור, ואע"פ שגורם ברכה אחרת על של ראש ואסור לגרום ברכה שאינה צריכה, לפי שיש אומרים שמברכים לעולם על של ראש על מצות תפילין אף אם לא שח בינתיים, ואף שאין לנהוג כן לכתחלה דספק ברכות להקל, מכל מקום לענין איסור גרם ברכה שאינה צריכה כדאי הם לסמוך עליהם שלא לבטל מעניית דבר שבקדושה.

אחר שהניח תפילין של ראש יכרוך ג' כריכות על אצבע האמצעי.